СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 50. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 3. марта, 1926. VOL. XXXIV. No. 50. Jersey City, N. J., Wednesday, March 3. 1926. THREE CENTS

СТРАЙКАРІ ВИСТУПАЮТЬ ПРОТИ ЗАБОРОНИ ПИКЕТ

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 1. марта. — Два тисячі страйкарів ткальняних фабрик виступило чинно проти поліційної заборони пикетувати коло фабрик та масовим походом перемашерувало попри фабрики Ботані Вустид Милз. Поліція арештувала 4 людий, але їх зараз випустила.

З огляду на те, що провідники страйку заявляють, що вони поліційного наказу слухати не думають та будуть далі пикетувати, справа може сими днями дійти до критичного стану.

СУПЕРЕЧКА МЕЖИ УРЯДНИКАМИ ЗА ПРОГИБІЦІЮ.

ВАШИНГТОН, 1. марта. — С. Андрус, найвисший прогибіційний урядник, заявився за як найширшим слідством уряду над прогибіцією. Секретар скарбу Мелон сейчас заявився проти такого слідства, хоча він готов предложити конґресови факти, зібрані вже урядом.

СЕНАТОРИ РУШАЮТЬ СПРАВУ МЕКСИКА.

ВАШИНГТОН, 1. марта. — В сенаті починає рости невдоволеннє з таємничого поступовання уряду в мексиканській справі. Сенатор Норис виступив у сенаті з острою критикою тайности, яка на його думку дає лишень нагоду робити підступну пропаґанду. Сенатор Бора обіцяв, що він буде старатися подати до публичного відома тексти нот, які були вислані урядами Мексика й Злучених Держав.

АМЕРИКА ПОВІДОМЛЯЄ ДЕРЖАВИ ПРО ПРИСТУПЛЕННЄ ДО СВІТОВОГО СУДУ.

ВАШИНҐТОН, 1. марта. — Департамент стейту вислав нині повідомлення до 48 держав, належачих до Ліґи Народів, що американський уряд рішив приступити до всесвітного суду при Лізі Народів.

ЗАХОДИ КОЛО РЕОРҐАНІЗАЦІЇ СТЕЙТОВОГО УРЯДУ НЮ ЙОРКУ.

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 1. марта. — Стейтова леґіслятура дістала нині звіт праці урядової стейтової реорґанізаційної комісії, яка мала предложити плян переміни стейтової орґанізації. Звіт є вислідом праці майже самого Чарлза Гюза, відомого правника й колишнього секретаря стейту. Сей плян предкладає межи инчим упростити урядованнє та на місце 180 стейтових бюр завести всего 18 відділів стейтового уряду.

„БУТЛЕҐЕРСЬКЕ" МОЛОКО.

НЮ ЙОРК, 1. марта. — Міський комишенер здоровля видав до населення міста осторогу перед „бутлеґерським" молоком. З огляду на популярність молока й сметани богато купців пачкує молоко й сметану, виминаючи всяку урядову контролю. Такі молочні продукти можуть бути шкідливі для людського здоровля. Особливо діти від 2 до 5 літ життя терплять через таке „бутлеґерське" молоко на всякі недуги, яких зарazки можуть найтися в ньому.

БУДІВЛЯНІ РОБІТНИКИ ДОМАГАЮТЬСЯ ПІДВИШКИ ЗАПЛАТИ.

НЮ ЙОРК, 1. марта. — Межи юніями ріжних родів будівляних робітників а будівляними підприємцями ведуться тепер переговори за нову підвишку робітничої заплати. Робітники жадають підвишок від 50 центів до 4 долярів на день. Переговори мають поступати корисно для робітників і в короткім уже часі буде можна сподіватися заключення умови.

ВІДКРИТТЯ НОВИХ ІНДІЯНСЬКИХ РУЇН.

БЕЛІССЕ, Британський Гондурас, 27. лютого. — Сюди приїхав др. Спинден, котрий проводить роскопками індіянських передісторичних памяток на острові Косумель. Спинден потверджує всі давнійші чутки про важні відкриття руїн величавих будівель, виставлених індіянським племенем Мая. Він каже, що теперішні мешканці тих околиць, білі й червоні, ще й нині вживають руїн, хоча камінь, уживаний до будови, вже сильно знищений віком.

ЗЛОДІЇ КОПАЛИ ТУНЕЛЬ.

НЮ ЙОРК, 1. марта. — З одного великого складу футер на західній части 30-ої вулиці викрали злодії товару вартости яких 75,000 долярів. Щоби дістатися до складу, злодії викопали з другої вулиці тунець на 20 стіп довжини.

КЛОПОТИ ВУГЛЕВИХ ШПЕКУЛЯНТІВ.

НЮ ЙОРК, 1. марта. — Місцеві торговці вугля найшлися через наглу теплу погоду в прикрім положенню. Мають вони в своїх маґазинах коло пів міліона тон мягкого та коксового вугля, яке вони сподівалися продати для вжитку на місце твердого. Нагле покінченнє вуглевого страйку, а тепер погода, поставили сих шпекулянтів перед примарою банкротства.

ЗА СИНІ ЗАКОНИ.

НЮ БРАНСВИК, Ню Джерзі, 1. марта. — Стейтовий суд заарештував Волтера Ріда, властителя кількох місцевих театрів рухомих образків, за те, що його театри давали представлення в неділю мимо виразної заборони нюджерського „синього закона". Рід каже, що він не поповнив ніякого злочину. Його випущено за кавцією в сумі 15,000 долярів. Росправа проти нього викликує велике зацікавленнє.

ГОТОВЛЯТЬСЯ ДО БУДОВИ ТУНЕЛЮ.

ТРЕНТОН, Ню Джерзи, 1. марта. — Стейтова комісія для мостів і тунелів уже предложила леґіслятурі плян будови моста межи містами Кемденом а Філаделфією та тунелю межи стейтом Ню Джерзі а містом Ню Йорк попід Гудсон. Комісія ставить внесення, щоби на сю ціль назначити покищо суму 2 міліони долярів.

З ПОЛЯ БОРБНИЦТВА.

Іван Піддубний має незадовго виступити до боротьби проти Станіслава Збишка, відомого польського атлета, богато людьми признаного найсильнійшим по Піддубнім Славянином. Пфеферови, менаджерови Піддубного, вже вдалося договоритися з менаджером Станіслава щодо сеї боротьби, яка й незадовго відбудеться. Ся боротьба вже з гори викликує велике зацікавленнє, бо зміряться тут зі собою найсильнійші люди славянства. Боротьба має вестися не після американського способу, але після грецько-римської системи, яка не дозваляє хапати противника за голову або ноги. Боротьба після правдоподібности відбудеться вже в слідуючий понеділок, дня 8. марта, в нюйорській касарні на 34-ій вулиці.

Сього самого вечера буде боротися також український атлет Єрмак, котрого боротьбу з Бруновичом запротестувала атлетична комісія, даючи тим самим Єрмакови нагоду до реваншу з Бруновичом.

АРҐОНАВТИ ВЕРНУЛИ З ПОЛУДНЯ.

Виннипеґ витав 19. лютого з великим ентузіязмом групу своїх горожан, що автомобілями відбули спільно серед зими подорож з Виннипеґу до Ню Орлінс і назад. Прогульку зааранжував дневник Трібюн і вона відбулася під проводом мейора Веба. Прогулька мала доказати вартість автомобілевої дороги, яка провадить з Виннипеґу до Ню Орлінс — „від смерек до пальм". Прогулька удалася понад всякі сподівання.

КУПИЛИ В ІНДІЯН МІСЦЕ НА ПАПІРНЮ.

По кількох місяцях переговорів Манітоба Полп енд Пейпер Ко., купила від Індіян місце на папірню на індіянській резерві коло Форт Александер за суму $14,300. Та сама компанія докінчила також переговори з Індіянами в справі купна відповідного дерева на резерві, яке можна ужити на виріб паперу. Ся друга угода принесе Індіянам приблизно 50,000 до 60,000 долярів.

УРАГАН В ЧОРНОГОРІ.

Вістки із Цетинії, бувшої столиці Чорногори, кажуть, що минулого тижня шалів там страшний ураган, який знищив цілий ряд домів в Подгоріци. Новий великий порт, що находиться близько Подгоріци, цілком знищений.

СИН УБИВ СВОЮ РІДНУ МАМУ.

В Каліенто, Ман., арештовано 34-літного Василя Ковбля під закидом, що він убив свою рідну маму, 73-літну старуху Анну Ковбель. Душегубство було доконане в пятницю 19. лютого. Арештованого Ковбля доставлено до Винніпеґу і поміщено у провінціональній вязниці. Коронерова комісія осудила, що Анна Ковбель погибла від переломання черепа тупим предметом.

Із оповідань, які зібрали репортери часописів, виходить, що між Василем Ковблем і його матірю була вийшла сварка; мати збиралася печи хліб і посилала сина за дровами, а він не хотів принести. Вона назвала його дармоїдом і хотіла вдарити. Се обурило Василя і він вдарив патиком маму по голові; ся зараз вмерла. Ковбель тоді сам спік хліб, пішов до стору в Арбака і стрітивши по дорозі брата Івана, сказав йому, що убив маму. Іван повідомив полісмена в Стюартбурн, а коли констабель Рентон прийшов в суботу рано на місце злочину, то найшов душегуба, як спокійно спав в тій самій кімнаті, де убита жінка лежала на підлозі.

Убита Анна Ковбель жила на фармі в Каліенто через послідних 14 літ і мала славу доброї і чесної господині. Мала троє дітий, Василя, Івана і дочку замужну за Гриником в Арбаці. Арештований Василь чотири роки тому розійшовся зі своєю жінкою і від того часу жив при матері. О скільки відомо, ніякої незгоди між ними не було.

ГАЛИЧАНЕ В ХАРКОВІ.

Дня 10. м. м. відбулися в Харкові загальні збори членів клюбу „Політ.-емігрантів західньої України".

Збори відкрив Семен Вітик б. посол до австр. парляменту — промовою, в якій пятнував „політику дрібно-буржуазних партій на Західній Україні".

Збори ухвалили резолюції, що йдуть в першу чергу проти „угодової політики з Поляками" та пятнують „зраду галицькими професорами українських народних мас" у відомій „університетській" афері. Не обійшлось очевидно без наклепів проти небольшевицьких громадян Зах. України.

У КРАТЕРІ ВЕЗУВІЯ.

Прийшли трівожні звістки, що Везувій починає проявляти лиховісну енерґію: курить лявою. Двох учених, професор Маляндра, голова неаполітанської обсерваторії і анґлійський професор з Кембрідж, Гутчінсон зійшли до кратеру, щоби обсервувати це явище на власні очі. Вони ствердили, що покищо нема чого лякатись такого вибуху, який міг би загрожувати містам, що простяглись у підніжжа гори. Для цього треба би ляви високої на 325 стіп. Одначе тенденція вибуху є така сама, як колись за катастрофи в Помпеї. Цікаве, що нині експльозійна лява не має ніякої домішки жужелиці.

ІСТОРІЯ И ҐАСТРОНОМІЯ.

Хоч позірно такі ріжні поняття, то мають таки багато спільного. Колиж близше приглянутися, виявиться навіть значний вплив ґастрономії на історію. Відграє тут ролю не лише промисл і торговля конечних засобів поживи, їх надмірна скількість чи недостача, але спеціяльну ролю у розвитку історичних подій відграють смакуни. Вже в старинних часах звісна є анекдота про **грецькі фіґи,** які подали **перському королеви** з бажанням, щоби країну, з якої походять, як обильний в фіґи, до перської держави. У середньовічних часах важну ролю відгравали т. зв. **корінні війни,** викликані потребою гострого коріння для обідів упривілеєних кругів. Ґастрономічні потреби були теж причиною численних **подорожей і відкрить.** Привожені з нових країв незнані досі споживні артикули ріжно приймала суспільність Старого Краю. Нераз спричинювали великі зміни в його замилуваннях. Найвиразнійше зазначується зміна в ґастрономічних привичках від XVIII. століття. Кораблі привозять тепер картоплі, риж, кольоніяльний цукор, чай, каву, какао. Ці артикули спочатку як **люксусові** доступні лише деяким нечисленним, з з часом сталися артикулами **першої потреби,** загально розповсюднилися й були дуже важними під економічним оглядом. Введення їх викликало **справжню революцію,** пророкували навіть упадок Анґлії, коли ті споживні артикули поширяться. **Бараболі** привезли щоправда вже в XVI. ст., але спочатку мали багато ворогів. Що до **рижу,** то одна кухарська книжка з 1734 р. містить лише один-одинокий припис, як приправляти його, а инша книжка з кінця XVIII. ст. подає вже 22 страви з рижу. Багато ворогів мала **кава і чай.** Говорили, що хто пе ці напитки, тому бліднють лиця, нищиться краса.

Німецький поет Ґете нераз виступав проти пиття кави, бо мала нібито шкодити здоровлю й доброму гуморови. Коли в XIX. ст. кольоніяльні товари сталися предметами першої потреби, причинилося їх уживання до **розвитку світової торговлі.** Мусіли будувати щораз більші кораблі, щораз більші пристані та щораз більші підприємства. Повстала нова **торговельна політика,** яка змінила зовсім дотеперішню дипльоматію й спричинила потребу щораз більших капіталів. Нові ґастрономічні навички викликали запотребування головно товарів з Азії й Америки. Торговельні міста, що так процвітали в середньовічних часах, тепер підупадають. Не війни доводять одні держави до розцвіту а другі до упадку, але привички, нові потреби, котрі з люксусу одиниць створюють предмет загального запотребування.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЗАПОВІДАЮТЬ НОВУ ЛІҐУ НАРОДІВ ПРОТИ ТЕПЕРІШНЬОЇ

БЕРЛІН, 1. марта. — В тутешніх поінформованих кругах запевнюють, що Німеччина покине Ліґу Народів, якщо вона прийме до Ради Польщу. А тоді, кажуть, Німеччина зорґанізує нову Ліґу Народів проти теперішньої. Сподіваються, що до тої Ліґи приступили би: Німеччина, Росія, Туреччина, Австрія, Угорщина, а може навіть скандинавські держави.

ЧЕМБЕРЛЕЙН І ЛІҐА.

ЛОНДОН, 1. марта. — Анґлійський міністер закордонних справ сер Остен Чемберлейн промовляв нині на зібранню 400 парляментарних послів, котрі заявились проти допущення Польщі до Ради Ліґи Народів. Він домагався, щоб його не звазувано приреченнями, а запевнив, що він не обіцював ніколи Польщі, що буде підпирати її домаганнє, щоб її принято до Ради Ліґи Народів.

ШВЕЦІЯ РІШУЧО ПРОТИ ПОЛЬЩІ.

ПАРИЖ, 1. марта. — Із Стокголму, столиці Швеції, повідомляють, що шведський міністер закордонних справ професор Унден заявив, що він буде в Раді Ліґи Народів голосувати проти Польщі, хотяйби навіть всі другі держави голосували за Польщею.

(Швеція сього року належить до Ради Ліґи Народів яко непостійний член. В Раді вистарчить один голос, аби повалити внесеннє).

ЛОКАРНЕНСЬКА УМОВА.

ПАРИЖ, 1. марта. — Загранична комісія сенату приняла однодушно локарненський договір.

Націоналісти хотіли його критикувати, але премієр Бріян їх втихомирив. Він їм сказав, що се був одинокий ратунок для забезпечення границь Франції.

ЗІЗІ ІДЕ ДО КАРОЛЯ.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 26. лютого. — Перша жінка румунського престолонаслідника Кароля Зізі Лямбріно одержала дозвіл виїхати закордон і іде до Парижа побачитися з Каролем.

АНҐЛІЙСЬКА ҐАЗЕТА КАЖЕ, ЩО АМЕРИКА ВКРИВАЄ ВОЄННІ ВИНАХОДИ.

ЛОНДОН, 1. марта. — Анґлійська ґазета Де Івнинґ Нюз подає, що американський воєнний уряд держить у тайні перед світом цілий ряд важних воєнних винаходів.

Одним з важних винаходів має бути приміром незвичайно цільна 5-цалева гармата для стріляння на літаки й бальони.

Ґазета пише також, що Америка має тепер 543 воєнні кораблі проти анґлійських 444.

ЗНОВА БУДУТЬ РЕФОРМУВАТИ ПАЛАТУ ЛЬОРДІВ.

ЛОНДОН, 1. марта. — Консервативні посли збираються в палаті послів внести новий плян обмеження влади палати льордів. Після сього пляну, число членів сеї палати має бути обмежене. Частина льордів має бути іменована урядом (номінально королем), а частина має походити з вибору. Право рішати про важні справи має ще далі бути обкроене.

ЯК ПОВОДИТИСЯ.

ЛОНДОН, 24. лютого. — Пані Давдол написала нову книжку про те, як поводитися в товаристві. Між іншим вона радить, щоб гості не старались занадто тихо їсти при столі, бо сі старання звертають більшу увагу аніж голоснє їдженнє.

При сніданню каже не ґоворити, а особливо не оповідати анекдот.

По вечері радить говорити про погоду, біжучі події, особисті справи, на просвітні теми, про письменство, історію, штуку.

Вкінці відраджує бути в товаристві дуже смирним і скромним та мовчаливим, бо се, каже, робить тільки враженнє соромливости і несмілости.

МУССОЛІНІ І СЕРЕДНЯ ЕВРОПА.

ВІДЕНЬ, 28. лютого. — Преса повідомляє, що на недавній римській конференції югославянський міністер закордонних справ Нінчіч „признав" диктаторови Муссоліні „свободу ділання" в Середній Европі.

МУССОЛІНІ НАЗНАЧУЄ СОБІ ЦЕНЗОРІВ.

РИМ, 28. лютого. — Муссоліні назначив собі цензорів, котрі цензурують його промови, заки їх висилається закордон.

Коли промови дуже запальні і дразливі, він доручує їм усунути з них „динаміт", бо каже, се добре тільки дома але некорисне закордоном.

ДИКТАТОР ПРОТИ ДИКТАТОРА.

БІЛҐОРОД, столиця Югославії, 28. лютого. — Бувший диктатор Греції, ґенерал Плястірас, утік з Греції до Югославії перед переслідуванням нового диктатора ґенерала Панґальоса.

Коли про се дізнався Панґальос, вислав нишком до Югославії молодого офіцира, щоб убив Плястіраса. Та сього офіцира приловлено і він признався до змови.

Плястірас тепер в Уескібі і заповідає, що Панґальос довго не потягне зі своєю диктатурою.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РЕФОРМА ЗАКОНА ПРО ГОРОЖАНЬСТВО

Ліга Американського Горожаньства видала сими днями свій звіт про стан американізаційного поступовання, який мусить зацікавити кождого іміґранта.

Звіт роскриває цілий ряд недостач у дотеперішній практиці. Звіт називає умови, серед яких іміґранти стають горожанами, просто застрашаючими.

Звіт описує приміром судову салю, в котрій відбувається надання горожаньства. Натовп людий, бо в салю напущено три рази стільки, кілько вона може помістити. Мущини, жінки й діти з усіх усюдів, з цілого просто світа. Ріжні мови, ріжні звуки, страшний шум і гармідер. Здорові перемішані з хорими. Неодному його горожаньство обійдеться дорого для його здоровля.

Звіт далі описує звичайні в таких случаях паради. Звіт не проти парад ні церемоній, але проти бездумности дотеперішних церемоній. Звіт підносить, що сю церемонію принимання американського горожаньства можна перемінити на таку, що вона справді буде мати певне значіння для думки й чувства нового горожанина.

Далі звіт показує на великі матеріяльні втрати, з якими получене надання горожаньства. Кандидат до горожаньства мусить тратити кілька днів, себто тратити кілька днів тяжкого зарібку. Деколи він мусить платити своїм свідкам, які, на думку звіту, тягнеться у суд на церемонію зовсім безпотрібно. Через те богато кандидатів горожаньства справді дістати не може, бо богато свідків відмовляється ходити на свідоцтво й тратити по кілька днів праці й зарібку. Сю недостачу можнаби легко оминути, якби закон не вимагав від свідків, щоби вони були з кандидатом при церемонії надання горожаньства.

На домір лиха церемонії й вимоги при наданню горожаньства не то що безпотрібно важкі, але вони ще часто замотані. В одному суді держаться одних постанов та роспорядків, у другому других. Нема одностайности, і тому богато кандидатів не знає, від чого властиво залежить їх горожаньство. Того рода замішанне викликує знеохоту іміґрантів до горожаньства та в загалі ставить поважні перешкоди до зжиття іміґранта з американськими умовами.

Та се відай уже вистарчить, щоби осудити теперішний закон про надаванне американського горожаньства. Критика ся має в собі богато слушного, однак вона пересаджує вагу церемонії. Правда, церемонії, як вони практикуються тепер, утрудняють богато іміґрантам процес ставання горожанами прибраної вітчини, але найбільшою перепоною в зживанню іміґранта з новим, американським життєм є таки не кілька днів сих іспитів та церемоній, але згірдливе, а часом навіть вороже відношенне американської суспільности до іміґранта. Американське громадянство, говорячи про американізацію іміґрантів, досі говорило лишень про іміґрантів. Пораб уже була, що американізація не можлива так довго, поки на натуралізованого навіть іміґранта дивляться як на людину гіршого ґатунку. Коли іміґрант потребує деякої науки, щоби бути американським горожанином, то немало науки потребує теж американська суспільність. Звіт Ліґи Американського Горожаньства показує, що богато дечого повинні навчитися судді, які роблять іміґрантів горожанами. Вчитися повинні не лишень судді, але й ціле громадянство.

ПОЛЬСЬКА ПРОПАҐАНДА Й ПОЛЬСЬКІ КЛОПОТИ

Скріпленне польської пропаґанди поза границями, а головно в Злучених Державах, яке можна було завважати за кілька послідних тижнів, не є відорваним фактом, але вяжеться тісно з ходом політичних подій у середині Польщі.

Сі події від довшого вже часу наближаються до справдішної крізи. Хоча на зовні Польща виглядає дуже могучою державою, хоча її межинародні претенсії ще більші, мимо сього в середині вона виглядає як перегнила будова. Якраз тепер переходить вона через безвихідний просто фінансово-економічний перелом, який проявляється нечуванним торговельно-промисловим занепадом.

Після урядових даних, число безробітних у Польщі виносить тепер 330,000 люда. До того безробіття не зменчується, а зростає. Уряд ніби щось робить для заряджения лихови, але всі його заходи помагають тільки, що мертвому кадило, бо сі заходи, як приміром роздаванне поживи з державної кухні, мають на ціли лишень зменчити терпіння безробітних, а не усунути безробіття. Щоби покрити кошти сих заходів, уряд заводить податки на зелізничі й трамваєві білети, від чого промисел ще більше підривається.

Ще гірше стоїть справа з державним буджетом. Правда, Ґрабський предложив був соймови нібито зрівноважений буджет, але його противники показали понад усякий сумнів, що держава не зможе зібрати тільки податків, кільки сподівався Ґрабський.

Ратуватися держава тепер може лишень заграничним кредитом, колиб хто згодився дати кількасот міліонів долярів. Та на се ніхто не спішиться, бо кождий боїться дати позичку банкротови. Щоби власне переконати світ, що Польща не є збанкротована, дипльомати й конзулі Польщі пускають тепер у рух велику машину брехні й обману, щоби представити Польщу державою правовою, впорядкованою, з добрими виглядами на будучність. Колиб навіть ся пропаґанда вдалася, то заратунок для Польщі з того вийде лишень тимчасовий. Як вичерпаються позички, тоді прийде до крізи, з якої Польщі виходу ніякого вже не буде.

ГРОМИ МУСОЛІНОГО

Пастор Брейс назвав недавно Муссоліньго в своїй проповіди недопасованим одягом. Бо так як не пристає недопасований одяг до тіла, так не пристає Муссоліні до тої Европи, яка намагається розвязувати всякі політичні проблеми в дусі Вашингтона і Лінкольна. Брейс назвав далі Муссолінього наїздником, ворогом поступу, хорим на національну нетерпимість, автократом, який загрожує не тільки мирови Німеччини і Австрії, але і цілого світа.

Послідні події потверджують характеристику пастора. Муссоліні спричинює дійсно нову заверуху в Европі, Його політичні комбінації нівечать льокарненського духа, який заповідав мир в Европі. Бо місто говорити про мир, Муссоліні неначе заступник французького міністра закордонних справ Поанкаре, кидає громи на Німеччину, яка на його думку узброєна, має сильну армію та найсильнійшу в світі воздушну фльоту і може кождої хвилі викликати нову світову війну.

Своїми наклепами хоче він ворожо настроїти до Німеччини другі держави та ослабити її позицію в Лідзі. В той спосіб хоче він далі підготовити в Раді Ліґи місце для других держ., в першій мірі для Польщі, щоби зневтралізувати німецький вплив в Раді.

Мусолліні свідомий того, що Німеччина і Австрія будуть стреміти в Лідзі до того, щоби змінено Сен-Жерменський договір та дозволено на злуку обох тих країв, які замешкані одним і тим самим німецьким народом. З боязни перед тою злукою і збільшеною німецькою силою, яка буде тоді граничити з Італією, лякає Муссоліні цілий світ новою німецькою небезпекою. В той спосіб думає він спаралізувати соборницькі і цілком слушні змагання німецького народу.

Сильна Німеччина як сусід Італії, Муссоліньому не на руку. Вона стоїть на перешкоді його імперіялістичним плянам, яким слаба Австрія не була би в силі опертися. Тому то він так сильно виступає проти злуки Австрії з Німеччиною.

Та Муссоліні не обмежується тільки до кидання словних громів. Він намагається утворити нову політичну констеляцію в Европі. Таку, в якій Італія займала би домінуюче становище і яка була би заразом забороюм проти Німців.

Муссоліні ділить Европу на три части: латинську, німецьку і словянську. Проти німецької ставить він латинську і славянську. Латинський союз був би опертий головно на Італії і Франції та Еспанії, а славянський на Югославії і Польщі. В латинсько-славянськім союзі грала би першу скрипку Італія, яка вже позискала собі Польщу та Югославію. До того Муссоліні старається тепер всіми силами добути пануюче становище ще й на Балкані. Югославія і Греція вже так як би в його руках.

Такі то пляни снує італійський диктатор, що намагається відновити давну римську імперію та зробити з Риму центр світа. Забув на недавні рани світової війни і відгрожується отверто новою війною. Вже побренькує шаблею. І то тоді, коли ще не погоїлися рани інвалідам і коли цілий світ тужить за спокоєм.

Нема сумніву, що його вибрики нароблять богато клопоту в Европі. Але годі припустити, щоби його пляни могли здійснитися. В першу чергу знайде він ворога в самій Франції, яка має свою амбіцію і не дасть так легко перенести політичний центр з Парижа до Риму. Його пляни ставлять поза скобки Анґлію і радянський союз. А якаж комбінація в Европі може мати вигляди, коли в ній бракує Анґлії, Німеччини і радянського союза? Все це покищо страхи на Ляхи. Громи Муссолінього мають тільки налякати Німців, зробити їх скромними, а знова Польщі вторувати дорогу до Ради Ліґи. Гремить він мабуть в тихім порозумінню з Францією і Польщею. Йому секундує польський міністер заграничних справ Скшиньскі і собі виголошує пламенні промови, які переводять в польськім міністерстві на французьку і англійську мову і розсилають, ще заки були виголошені. Скшиньскі рівнож відгрожується війною, якщоби хтось посміз Польщу скривдити та нарушити признані її границі.

Ситуація в Европі через те напружена. Це видно найкраще по Англії, де міністер заграничних справ Чемберлейн знайшовся в такім скрутнім положенню, що говорять про його резиґнацію. Франція заховується дуже дипльоматично і не анґажується виразно навіть в сторону своєї приятельки Польщі. Горлає на разі Муссоліні, а за ним Скшиньскі. Анґлія висунула мабуть скромно Швецію і та заявилася за недопущенням Польщі до Ради Ліґи на тій сесії. Цей один голос вистарчає, щоби не допустити Польщу. Грубші риби як Анґлія не потребують на разі виявляти рішучо своєї думки. Змушені вони будуть забрати слово, якщо Польща витягне консеквенції з поступовання Швеції. Тою консеквенцією може бути виступленне з Ліґи. Та на таке Польща не відважиться. Ще трохи погримає, а вкінци піддасться тому рішенню, яке западе без неї.

Таке саме вийде і з громів Муссолінього. Італія сильнійша вправді від Польщі, але за слаба, щоби відограти ту ролю, на яку вона в Европі претендує.

В Кедровський.

КОГО НА УКРАЇНІ ВИБРАЛИБ ДО РАД, ЯКБИ...

Сучасні володарі Придніпрянської України, переводячи на початку лютого „вибори" до сельських рад, заговорили про демократизацію виборів. На приклад харківські „Вісти" з 6. лютого пишуть: „Крім того **широка демократія виборів** забезпечить усій масі трудового селянства послати на відповідальну роботу до рад саме тих осіб, що їх вони бажають та цілком довіряють"...

Так пишуть „Вісти", вихвалюючи свою сатрапію, але шила в мішку не затаїш, а тому воно вилазить і у „Вістях". Отже у числі з 10. лютого „Вісти" пишуть, як селянство вибирає „бажаних" членів сельських рад:

„У селі Бранцінці від імени Райпарткому (районного партійного комітету — В. К.) був виставлений список (отже населенне примушене голосувати на тих, кого виставить партія — В. К.), в якому з 13 кандидатів до сільрад — 7 чоловік партійців-робітників району, 4 місцевих селянина, що ще жадного разу не були на радроботі та вчителька. До цього списку на зібранні селяне додали своїх 4 кандидатури.

„Колиж голосуванне закінчилося, то вийшло, що ці 4 кандидати й залишились кандидатами.

„Висувається питання: а хтож працювати-ме в сілраді? Адже обрані партійці не залишаться працювати в цьомуж таки селі! Хіба може для того їх обрано, щоб у відчиті красувалося 53,8% обраних партійців. А працювати на селі зрештою нікому не буде".

Наївний дописувач, скажу я. Тут ходить зовсім не про відсоток партійців, а про життя комунодержавія, бо з тих же самих дописів нам навіть тут ясно чим живе й дише населення.

Із замітним страхом вся большевицька преса лише про те, що активність селян росте, що селяне сміло критикують радянську владу та ставлять до неї свої певні вимоги. Очевидно, в звязку з пробудженням тої активности червоний військовий міністер Ворошилов домагається, аби червона армія була побільшена, бо се потрібно для боротьби з „внутрішнім ворогом". Так само й Поляки тримають на українських землях таку велику армію, щоби вона була готова проти „внутрішного ворога" польської держави.

Вернімся до тих вимог населення, які публікує большевицька преса. Ось вони:

„В своїх постановах селяне вимагають зміцнення ревзаконности, відміну самооподаткування, наближення радянського апарату до села, **переведення українізації,** відміну патентів на незначні підприємства (млини, кузні), допомогу аґрономії, поліпшення господарювання сільрад, то що...

„Скарги й незадоволення селянства є, головно, на мяку карну політику супроти вбивців, паліїв, конокрадів та хуліґанів, (не диво, що їх тяжко не карають, бо це-ж ті „маси", на які спираються комуністи у своїй диктатурі — В. К.). Селянство прохає збільшити штати міліції та підвищити кару. Відмічаються й скарги на товарний голод, росходження цін на хліб та фабрикати; ухвалюються прохання про поширення мереж шкіл, лікарень, аґрономічних пунктів, ветеринарних та інших.

„Незадоволене селянство особливо тим, що йому доводиться на власні кошти ремонтувати школи. Деякі, виступаючи по доповідях, заявляли:

— Не вміють вирахувати, як слід податку, знижають, а потім йдуть знов до селянства за грішми на паливо, на школу і т. д."...

Ось маєте лише частину жадань населення, які я навмисне вибрав лише з одного числа ґазети, бо, колиб взяти їх з пів тузіна чисел, то саме перечисленння сих домагань селян до влади забралоби цілу сторінку „Свободи".

Отсе маєте той рай „на нашій не своїй землі" під пануванням непрошених московсько-червоних окупантів, про який галасують на увесь світ як про свою „робітничо-селянську" владу, яка ніби то дала трудящим масам ідеальні умови людського життя.

А тепер я наведу виписки з листа про те, що большевицька бюрократія знає, але звичайно ніколи не публікує у своїй, вибачте за слово, „пресі".

Один комуніст Українець надіслав листа свому товаришу в Польщу — польському комуністу. Через нещасливий для них випадок лист попав в інші руки та був роспублікований. В ньому пишеться межи іншим:

„...Ми самі винні, що в нашій хаті влада належиться не нам, Українцям, бо ми занадто пізно залишили наші жовто-блакитні забобони. Та й чи щиро залишили, і чи всі ми щиро підтримуємо нашу радянську владу? Принаймні про селянство наше і так звану міську інтеліґенцію цього і досі сказати не можна. Треба додати, коли бути цілком щирим, що й не всякий робітник самого пролетарського походження не має на собі вовчої петлюровської шкури. (Хтож тоді за большевиками? — В. К.). Для ілюстрації жовто-блакітних пережитків оповім про неприємний випадок, який трапився в нашому, досить таки провінціяльному місті.

„В нашому міському театрі давали нову радянську драму „Лицарі абсурду"... В драмі йде мова про боротьбу 1919 року на Правобережжі. Серед дієвих осіб частина боєвих комуністів, частина петлюрівців, старшин і козаків української армії... На сцені петлюрівські „гайдамаки" пянствували після якоїсь перемоги над червоною армією і пяними голосами стали співати „Ще не вмерла Україна", пісню, яку й досі дрібно-буржуазні кола таємно вважають за народний гимн. Співаючи, артисти встали, бо цього вимагала дія — і можете собі уявити: вся публіка, якої було більше тисячі, встала також і простояла, поки не перестали співати. Ідіоти-артисти не догадались, та зараз не припинили співів.

„Але це все пройшлоб непомітно, колиб за кілька хвилин не трафився такий ганебний інцидент, який укрив соромом наше місто і коштував посади кількох наших відповідальних робітників і репресії на зовсім неповинну трупу.

„Після закінчення петлюрівського гимну, на сцену вийшов отаман гайдамацького куріня. Піднимаючи чарку, отаман виголошує промову про перемогу над „споконвічним ворогом" —большевиками і пропонує випити за здоровля „нашого народнього вожда — Отамана Петлюри". Артисти встали і пяними голосами, як казала їм песа, стали кричати „Слава!" В ту саму хвилю майже вся публіка собі встала і голосно вигукувала „Слава!" — Тут уже знайшлася місцева влада, яка припинила виставу, розігнала публіку і кількох підозрілих заарештували...

„Національні забобони, а почасти й нетактовність деяких вищих представників радянської влади тягнуть наші „народні маси" в безнадійне жовто-блакітне болото" — закінчує листа комуніст.

Шкода, що український нарід такий численний, а то „товаріщі" розігнали би й його так як публіку з того представлення і на „вільних землях" насадилиб ріжних „кольоністів".

Скільки не розганяй театральні представлення, як в путах не тримай великий нарід, він всеж таки розірве їх і припинить тяжке, ганебне представленне червоних московських окупантів, які дають своє представлення на підмостках, під якими в муках корчиться український нарід.

Але велитня жадна мука не вбє. Він у ній лише гартується, аби у відповідний час підвестись у ввесь свій могутній ріст та росторощити ті підмістки та крівавих комедіянтів на чотири вітри.

Лише тоді буде демократизм, коли нарід свобідно виявить свою волю. І я глибоко вірю, що після сеї темної ночі настунає світлий, ясний день, та що на всіх українських землях буде гордо ще повівати жовто-блактиний пропор, тепер так люто зненавиджений „українсько робітничо-селянською владою".

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

МЕНВІЛ, Р. АЙ. Бр. св. Стефана, від. 181, повідомляє своїх членів, що квартальний мітінґ відбудеться в неділю, дня 7. марта, в українськім домі, о годині 1-ій пополудни. Проситься всіх членів прибути на мітінґ, бо неявившийся член платить 25 ц. кари, а урядник 50 ц. Тож проситься прибути на час. — П. Любянецький, предс.; Дмитро Сулима, кас.; Юрій Ясінчук, секр.

ВЕСТ ПУЛМАН, ІЛЛ. Сестр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 216, повідомляє, що мітінґ відбувся 14. лютого. На мітінґу зібрано вкладки від членниць і контрольорки здали звіт квартальний. Секретарка дала перстені тим членицям, котрі причинилися до зорганізовання членів в часі ювилейної кампанії, Анні Олещук і Теклі Янсевич. — Олена Шпорлюк, секр фін.

ПІТСБУР, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 96, повідомляє своїх Гчленів, що місячні мітінґи відбуваються в першу неділю по першім в парафіяльній гали при Карсон і 7-ій улиці. Взивається членів місцевих і позамісцевих, щоби вирівнали залеглі довги. В противнім разі будуть суспендовані з Братства і У. Н. Союза. Також пригадується родичам, щоби за діти платили точно що місяця. На будуче, хто не заплатить за свою дітину за один місяць, така дітина буде суспендована, бо місцевої каси діти не мають. Проситься членів приходити точно о 2-ій годині попо лудни на мітінґи. Обовязком кождого члена є привести нових кандидатів в члени як також вписати свої діти. — Стефан Войтович, предс.; Іван Лапіцький, кас.; Василь Спожарський, секр., 413 Cabot Way, S. S. Pittsburgh, Pa.

МАЙНЕРСВІЛ, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 78, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, дня 7. марта, в гали церковній. Проситься всіх членів явитись на тім мітінґу, щоби вирівнали свої довги, котрі виносять по два і три місяці. Котрий член не вирівнає, буде суспендований. Котрі зістали суспендовані в січни, нехай зголосяться на сей мітінґ і заплатять свою належитість, то будуть приняті наново. Будесь принимати нових членів без вступного. — Андрій Бопьчак, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Укр. Бр. Пресв. Тройці, від. 203, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що квартальні збори відбудуться в суботу, дня 6. марта, точно о годині 8-ій вечером, в гали парохіяльній, 162 Норт 5-та улиця. Трафляєсь нагода вступити до нашого Братства без вступу а до У. Н. С. після статута. Наше братство Пр. Тройці, яко найстарше, числить найбільше число членів і майно сего братства представляє значну суму. Суть важні справи до вирішення. Кождий член і урядник обовязані явитись на сих зборах під грозою кари після нашого статута. — М. Шипот, предс.; В. Яськевич, секр.

САВТ БРУКЛИН, Н. Й. Укр. Бр. св. О. Николая, від. 293, повідомляє своїх членів і члениць, що квартальні збори відбудуться в неділю, дня 7. марта о годині 12 в полудне, в гали під ч. 157 — 18та улиця. Українці і Українки, котрі не стоять в жадній організації, мають нагоду вступити до нашого братства без вступу, а до У. Н. Союза після статута. Урядники і члени обовязані явитись на сі збори під грозою кари. — Григорій оЧподайло, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє, що надзвичайний мітінґ товариства відбудеться о годц 7.30 вечером в суботу, дня 6. марта, в гали німецькій, 435 Мейн ул. Є важні справи до полагодження. Рекордовий секретар зрезиґнував. На його місце вибраний В. Савчук. — Д. Ридчук, предс.; М. Сас, секретар.

ДОПИСІ.

ДЖАНСТАВН, ПА.

Складають народний податок.

В нашій місцевости не було через довгі літа ніякої ширшої народньої роботи ні ніяких збірок на допомогу рідному краеви.

Зачався рух допера по вічу, яке ми мали тому кілька місяців взад. Правда, праця йде поволи, жертвують одиниці, а загал спить, аде це щойно початок роботи.

Ми хочемо перевести реєстр справжніх українських громадян, а такими будемо вважати тих, що інтересуються долею рідного краю і складають жертви на народні цілі. На нашу думку, кождий свідомий Українець повинен платити народний податок, бо це ознака свідомости, національної карности і любови до рідної землі. Кводра на місяць може заплатити кождий і викруту від такого обовязку не повинно бути.

В місяцю січні зложили в нас слідуючі народний податок: о. Лев Чапельський $1, по 50 ц.: Антін Костик, Теодор Кавчак, Михайло Макар, Василь Олексюк, Михайло Шатинський мол., Дмитро Шутчак; по 25 ц.: Михайло Шатинський ст., Юліян Солган, Іван Березовський, Михайло Кінзека, Яким Яцинич, Михайло Козьоринський.

В місяцю лютім жертвували по $1: о. Лев Чапельський, Стефан Дземелик, Михайло Гладьо, Василь Олексюк, Антін Костик; по 50ц.: Дмитро Козьоринський, Михайло Шатинський, Стефан Макар, Михайло Макар; по 25 ц.: Михайло Клепак, Гриць Тарчанин, Кирило Васіловський, Михайло Тарчанин, Михайло Козьоринський.

Разом зібрано $13.75, які вислано до Обєднання в Филадельфії.

В. О.

СКІЛЬКІСТЬ НАСЕЛЕННЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

На склоні 1925 р. появилася в Харкові накладом Народнього Комісаріяту Внутрішніх Справ публікація п. н. „Национальный состав Советской Украины". Книжку виготовив заступник Народного Комісаря Внутрішніх Справ України Н. Черлюнчакевич. Він використав усі найновіші, ніким ще ніде не використувані матеріяли про теперішню кількість населення України. В історично-етнографічному відношенні справляв книжку академік Багалій, а в усталюванні українських номенклятур для поодиноких місцевостей співпрацював академік Кримський.

Автор розбирав весь матерія в той спосіб, що обговорив подрібно склад населення поодиноких губерній, дав короткий історичний нарис про кожну губернію, присвячуючи особливу увагу історії напливу чужо-національного елементу до тих губерній. Потім узяв на увагу і новий адміністративний трьохступневий поділ України, та обрахував подрібно число Українців і національних меншостей в округах та районах. В книжці дуже докладні таблиці, що ілюструють національний склад населення цілої України, поодиноких губерній, а далі округів і районів. На Україні це перша публікація, що охоплює всю українську радянсько-державну територію, та дає повний образ національного складу України.

З цеї публікації подаємо деякі цифри загального характеру. Отже на Радянській Україні є 27,243.222 душ усього населення. В тому враховане і населення Автоном. Молдавської Республики в числі 538.151 душ. Сільське населення України виносить 24,069.609, в тому АМР 480.345. Міського населення є 3 міл.173.613, з того АМР 57.806.

Українців є на Україні 22,219.206. З того по селах жие 21,344.931, з того в Автоном. Молдавській Республиці аж 214.950. По містах жие Українців 874.275, а з того в АМР 12.273. Москалів є на всій Україні 2,052.929, з того по селах 1,131.471 а по містах 1,121.458 разом з Авт. Мол. Республикою. Жидів на Україні є 1,254.793, з того по селах є 233.165, а по містах 1,021.628. По Жидах йдуть щодо численности Німці. Є їх на Україні 320.972, з того по селах 307.607, а по містах 13.365. Молдаван є 238.930, з того в молдавській республиці 184.919, а на иншій території України 54.011. Між ними сілького населення є 227.907 (поза Молд. Респ. 53.537), а решта міське. Болгарів є по всій Україні 84.757, з того сільського населення 84.261 а решта міське. Греків є 101.204, з них по селах жие 92.598. Поляків є 222.877, з того по селах жие 158.660, инші живуть по містах. Чехів на всій Україні є 8.986, всі селяне. Білорусинів є 13.756, теж самі селяне. Инших національностей 722.812.

В. М.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

А. Б. Елмайра, Н. Й. — Нічого не відомо про сю справу, про яку питаєтесь.

ВИСТАВА СПІЛКИ МАЛЯРІВ У КИЄВІ.

Дня 20. лютого відкриваеться в Київі перша виставка спілки малярів Червоної України, що має на меті змальовати життя і побут на сучасній Україні. До участи в виставі запрошені всі українські малярі. Останній термін присилки експонатів 15 лютого с. р.

Часопись „Свободу" читає до сто тисяч людий, тому вона є найліпшим посередником для оголошень.

АНТІН ЛОТОЦЬКИЙ.

НА СВІТАННІ ВОЛІ.

Оповідання з визвольних сербських змагань.

(12)

А султан прислав послів до Смидерова, міста над Дунаєм. І спитали посли:

— Їх султанська величність хоче знати, які ваші домагання.

— Наші домагання? — відповіде Юрко. — Ось вони: хай у всій Сербії не буде ніодного Турка, крім мугазіля й то тільки на це, щоби податок гуртом раз на рік побирав. Всі инші уряди мають бути в руках Сербів і турецьке військо тут не сміє стояти. Маємо правити самі собою, Турки не сміють до нас мішатися.

— Скрутилися султанські посли:

— Та чи ж можна? — кажуть.

— Якже можна — відказує Юрко, — то мира не буде...

Крутилися, торгувалися посли султана, та вкінці нічого робити, пристали на все. Списали угоду тай понесли султанови.

А султан скликав прибічну раду свою й стали розглядати умову.

— Такої угоди не можна підписати! — аж скрикнув султан. — Ніколи! Волію мати війну й із Сербією й із Росією, ніж зрікатися влади над краєм, що входить у склад моєї держави. Увільню сьогодні Сербію, то завтра зажадає увільнення Босна, позавтра Герцеговина, дальше Болгарія, Румелія, Македонія, Тракія, Епір... щож останеться? Ні — хай краще буде війна. Хто знає, чи военне щастя не на мій перехилиться бік...

Тимчасом Росія таки виповіла Туреччині війну.

Зрадили Серби:

— Тепер буде нам куди легше! — говорили вони.

Віра в перемогу зросла.

А Юрко каже:

— Мусимо здобути Београд.

— Ба, — кажуть йому — до цього, щоб Београд здобути, треба відповідних гармат — таких, щоби вали розбивали й мури ломали. А де в нас такі гармати? Наш реміснии, що всім уже быв і шевцем і котлярем і годинникарем, уміє тільки полеві пушки відливати, а тяжких до здобування мурів ніяк не втне...

Журилися воєводи, журився й Юрко...

Аж тут одного разу вартові привели до нього збігця з Београду.

— Хто ти? — питає в нього Юрко.

— Я Арнавт із Альбанії, називаюся Конда.

— Чогож ти втік із Београду?

— Я християнин — відповідає Конда. — Хочу помогти вам здобути Београд.

— Як? — питає Юрко.

— Ти, господарю, приготов скоросвіт війська, а я їм ворота отворю й могтимуть увійти до міста...

— Якжеж ти це зробиш? — питає Юрко.

— А це вже моя річ! Зроблю, побачите. Дайте мені тільки певних та дужих товаришів до помочі.

— Гаразд! Дістанеш їх! Силача тобі треба?

— А вжеж силача...

— Покличте мені сюди Узун Мірка.

Покликали.

За якої пів години явився кріпкий та дужий чоловяга й поклонився Юркові.

— Ось цього дам тобі до помочі тай іще кількох...

— Знаю я його, знаю — сказав Конда — яничари про нього дива оповідають...

— А вжеж — каже Юрко — він Турків руками душить, або підносе в гору тай так ним геп-не об землю, що той відразу мерцем паде!

Узун Мірко тільки всміхався добродушно...

О півночі чвибрався Конда, Узун Мірко тай іще кількох завзятців і пішли під београдські окопи.

— Тепер на животи й тихісько повзти! — приказав Конда.

Підповзли й злізли в рів.

Узун Мірко станув під самим валом. Конда по-його плечах перший видрапався на вал, а потім повитягав иньших.

Ідуть. Стоїть стійка. Узун Мірко прискочив до нього й задушив, що й раз крикнути не міг.

— Ба, ось іде варта! У всіх забилося серце. Конда спокійний.

— Хто йде? — питає провідник варти.

— Люде Узур-бея, вожда кірджалів — відповідає спокійно Конда. — Не спиняй нас, бо нам ніколи, спішно дуже.

Варта відійшла. Пішли дальше. Ось уже під воротами стали.

— Кидайтеся на сторожу! — каже Конда. Справтеся скоро, а то все пропаде!

Кинулися на сторожу, а ця як не закричить на сполох!

Уже біжить варта з поблизької вартівні...

— Ов, біда буде. — каже Конда. — Та все таки при помочі Узун Мірка отворив ворота.

Вартові кинулися на Конду та Узун Мірка. Оба вони завзято відбивалися. Багато яничар поклали трупом, та щож: гуси вола вваляли, а тих яничар багато назбігалося.

— Щож, товаришу, — каже Конда — прийдеться нам попрощатися з життям.

— Коб хоч не на дурно — відповідає Узун Мірко. — Та дорого продамо своє життя.

Аж тут у воротах крик:

— Ура, ура!

Вже яничари туди метнулися — оставили й Конду й Узун-Мірка.

Це сербське військо вдерлося в ворота...

— Наперед!... на Турка!... кричать.

Крик і метушня побудили всіх Турків. Усі хопили за оружжя та на вулиці вибігли.

— Що це, що сталося?

— Серби в місті, браму отворили й вдерлися.

— А чорти якісь! Деж варта була?

— Була, та перемогли її!

— Чорти!

А там біля брами вже бій на біле оружжя! Турки подаються, Серби пруть у місто.

Турки скрилися по домах та відтіля стріляють на Сербів.

— Підпалюйте доми! — дав приказ Юрко.

І несуть Серби солому та хворост, підпалюють.

Вже тут і там зривається полумя... а там і пожежа... Горить дім за домом. Полумя перекидається на дальші доми... Турки вискакують із полумини на голі сербські шаблі й гинуть, гинуть як мухи. Трупи покрили всі вулиці, а місцями купами лягли.

Та битва не вгавала... Від світання до десятої години рано блискали мечі, свистіли кулі, неслися серед пожару зойки й крики...

О десятій Серби стали панами міста...

Та ще твердиня остала в руках Турків-яничарів. А в твердині був паном Гушанц Алі. У ньогож під сторожею намісник Сербії Соліман баша... Султанський намісник у власти колишнього ватажка кирджалів.

— Тепер найважніще, щоби кріпость здобути — говорили воєводи. — Та важко.

— Не так то й важко — відповів Юрко — здобудемо!

— Як саме? — зацікавилися воєводи.

— Чейже в наших руках пристань, що нею приходять із Австрії харчі.

Треба не пустити харчів і кріпость наша — сказав Юрко.

— Ба, та як не пустити? — питали воєводи.

— Мусимо перше всего зайняти острівець, що напроти кріпоети — заявив Юрко.

Так і зробили. Зайняли острівець і достава харчів до кріпости стала неможлива. Ні зерне збіжа не могло продістатися туди.

— Скорше чи пізніще твердиня мусить нам піддатися.

І справді. Дуже скоро голод застукав об стіни кріпости, вдерся до касарень і домів.

Населення стало нарікати, військо виявляти невдоволення. А як уже військо на війні невдоволене, то це найбільше лихо...

Найбільше нарікало військо на Гушанца Алі.

— Це він, цей кирджалі — причиною цього лиха — говорили вже навіть яничари. — Геть із ним!

Ходили шепти, що яничари хочуть Гушанца Алі взяти силою й видати Сербам.

Приказів його не слухали.

Бачить Гашанц Алі, що лихо, тай віддав провід над кріпостю Соліманові баші.

А військо щораз голосніще кричить:

— Годится з Сербами, хай випустять нас!

Щож було діяти Соліманові баші? Несухняне військо вже не військо, а юрба.

І хоч і з важким серцем мусів Соліман баша почати переговори з Сербами.

Покірні, дуже покірні були турецькі посли, коли явилися перед воєводою Юрком.

А воєвода запросив їх насамперед до себе на обід. Ой, смачний був він голодним Туркам, смачний! Не даром аж очі їм світлилися, коли жінка й донечка воєводи вносили страви...

По обіді питає воєвода Юрко:

— Ну, щож вас, люде добрі, привело до мене?

— Присилає нас Соліман баша, щоби ми почали з тобою переговори — кажуть посли.

— Переговори?! які? — наче здивувався Юрко.

— Щоб ти відступив від облоги Београда.

— Як вийде відтам військо, то й відступлю від облоги — відповів твердо Юрко. — Тут сербська земля, сербська держава й турецьке військо не сміє бути. Ми самі оборонимо свої землі.

— Військо вийде з кріпости, тільки щоб твоє військо не непокоїло спокійних мусулмів.

— Хто без оружжя, не ворожий нам, може безпечно оставати.

І станула така угода: Кирджалі з вождом своїм покинуть город, а Туркам, що останутъ у Београді, забезпечуєтся побут і життя.

І відплив Гашанц Алі з військом Дунаєм на вісьмох великих човнах.

Поки був недалеко Београду, був спокій. Та тільки відплив дальше, не видержали Серби. За довго зазнавали зневаг і знущань від Турків, тай забагато їх зазнали й надто важких, щоб могли спокійно пустити безоружних Турків. Серби стріляли до човнів, три човни затопили, багато людей повбивали.

І так столиця Сербії Білий город, Београд став справді сербським.

(Далі буде).

ВІЧЕ В РОГАТИНІ.

Дня 1. лютого, 1926, відбулося в Рогатині віче, скликане повітовою організацією УНДО. На дневнім порядку були справи партійної організації, земельної реформи, виборів до самоуправних тіл і запити та інтерпеляції. Віче відкрив о. шамбелян Степан Городецький, відчитавши лист сен. Черкавського, що оправдував свою неприсутність. До президії окрім о. Городецького вибрано ще Теодора Соломку яко містоголову віча і Василя Мацука як секретаря. Реферували на вічу з доручення УНДО члени Центрального Комітету о. прапат Куницький і Олекса Черкавський зі Львова. По рефераті о. Куницького, що говорив про партійну організацію, забрав голос селянин Баслядинський і поставив запит до президії і прибувших делегатів УНДО., щоб вияснили присутнім, що собою уявляє т. зв. „селянський конгрес" Даниловича, яка його мета, хто були учасники „конгресу" і хто цю акцію фінансує. На цей запит відповів п. Черкавський. Відтак вивязалася горяча дискусія, в часі котрої радикальні емісарі з п. Іваном Мурином накинулися на „буржуазну" партію УНДО. За радикалами промовляли пп. Гривнак і Мединський. Прибувші делегати УНДО. дали вичерпуючу відповідь п. Муринові, а иншим дискусантам-радикалам дали відповідь селяни: Ліщак, Баслядинський і Кордис. Промовляло ще богато бесідників, між иншими о. Яворський і о. Городецький. Саля „Просвіти", де відбувалося віче, могла помістити до 700 учасників, тому частина зібралася в сусідній кімнаті, а богато ізза браку місця відійшло до дому.

Ухвалено такі резолюції: Українські селяни рогатинського повіту, зібрані на вічу дня 1. лютого 1926, 1), домагаються негайного розвязання теперішніх громадських і инших самоуправних установ і негайного розписання й переведення виборів до цих тіл на основі рівного, безпосереднього, тайного і пропорціонального права голосування; 2) взивають Українську Парляментарну Репрезентацію й Управу УНДО. до рішучої боротьби з господарським, культурним і політичним поневоленням українського народу західно-українських земель; 3) взивають усе українське селянство, щоб гуртувалося в рядах УНДО. — як одинокої української політичної партії, що заступає і боронить права всіх верств українського народу.

На внесення о. Яворського голосування відбулося над кожною резолюцією зокрема (за і проти), щоб переконатися, хто є проти цих резолюцій. Резолюції принято одноголосно. Насіть три присутні радикали не голосували проти.

Слід ще запримітити, що присутний представник державної влади, староста Кулаковський, не дозволив перевести голосування над резолюціями про т. зв. „селянський конгрес". Мотивував тим, що не було такої точки на дневнім порядку, і що ці резолюції не були предложені разом з повідомленням про віче до розгляду старости; а в тім він має таку інструкцію, щоб до таких резолюцій не допустити.

НЕЗНАНА КАЗКА АНДЕРЗЕНА.

У збірних творах Г. Ц. Андерзена вміщено майже все, що написав світової слави письменник — навіть зовсім маловартні принагідні поезії. Тим цікавійше є, що в Колінсовій збірці рукописів Андерзена віднайшли гарне, невеличке оповідання, яке тут подаємо у перекладі.

Заголовок оповідання **„Король, дама і хлопець"**, отже казка про карти до гри. Казка ця міститься в невеличкому зшиткові — 16 сторінок чвірки — в сірих папендеклевих окладинках, очевидно власноручної Андерзенової роботи. Він жеж був такий проворний і сам зішив картки голкою й ниткою. То певно чорновик (брулїон) Андерзена. Є там м. и. два оповідання („Хто був найщасливійший?" і „Дні тижня"), які вперше були поміщені в „Ny Samling af Eventyr og Historier" („Нова збірка казок і оповідань") в 1872 році. Крім того початок до історії Марії Ґруббе п. з. „Родина Курійки-Катерини".

Можна точно означити час, коли Андерзен написав зю казку. Походить вона з року 1868. Бо безпосередно перед тою казкою у цьому зшитку є невеличкий уривок, особистої записки п. з. „В подорожі". У вставленому реченню дописано: „В готелі". Вертаючи на батьківщину з лікування в Емс, Андерзен задержався в червні 1868. року в Кельні (Кольонії) і той невеличкий уривок відноситься до тих днів.

Що ця казка про карти ніколи не була друкована, то має свою спеціяльну причину. Андерзен, як вернув у рідний край, читав цю казку критично настроеному Гедтови. На це Гедт замітив саркастично:

„Алеж, алеж, Андерзен! Таж ви написали зовсім революційну казку — таж усіх королів палиться!"

Андерзена дуже сердило, що щось таке невинне як його уяву про самодержців, могли так хибно зрозуміти. Але Андерзен був дуже боязкий, тому боявся, що могли би сумніватися про його льояльність і не віддав казки до друку. Тому казки про карти нема в збірних Андерзенових творах.

* * *

КОРОЛЬ, ДАМА ТА ХЛОПЕЦЬ

(Незнана казка Андерзена).

Які то гарні річи можна витинати з паперу й склеювати. Ось маленький Володко мав замок, такий великий, що накривав цілий стіл. Замок був так помальований, начеб був побудований з червоного каменя, а крівля була мідяна, лискуча. Замок мав вежі і зводний міст, у каналах була вода, можна було в неї глядіти наче в зеркало — бо то було з зеркального скла. На найвисшій вежі стояв вартовий, вирізблений з дерева. А вартовий мав трубу, щоби трубіти нею, але він не трубів. Хлопчик сам відтягав у гору зводний міст і опускав його назад, потім казав машерувати циновим воякам, опісля відчиняв замкову браму та глядів у велику лицарську світлицю. Там на стіні висіли в рамах великі образи, точнісенько як у картах до гри: червінь, дзвінка, вино, жолудь, королі в короні й зі скиптром, дами з серпанками на плечах і з цвіткою в руці, хлопці з келепами (галябардами) і розвійним пером.

Раз вечером хлопчик лежав тут і крізь відчинені замкові двері зазирав у велику світлицю. Там на стінах висіли карти до гри, зовсім як старовинні образи у справжніх лицарських салях. І йому здавалося, що королі здоровили скиптром, винова дама ворушила золотим тюльпаном, який держала в руці, а червова дама піднесла в гору віяльце. Всі чотири королеви давали дуже ласкаво знак, що пізнавали його. Він присунувся ще близше, щоби краще бачити, але головою так ударив у замок, що замок аж стрясся. Всі чотири хлопці: трефовий (жировий), виновий, дзвінковий і червовий простягнули келепи, щоби перестерегти його, аби цілий не втискався, бож він був за великий до цього. Хлопчик кивнув головою, тай ще раз кивнув, а потім сказав:

— Скажіть що!

Але малюнки на картах не сказали ні словечка. Та як він у третє кивнув на червового хлопця, той вискочив із карти і вона висіла тепер на стіні наче біле полотно. Червовий хлопець станув посеред кімнати у шапці з розвійним пером, у руці з великою, залізом окутою пікою.

— Як називаєшся? — спитав він хлопчика. — В тебе такі ясні оченята й добрі гадки, але за мало миєш собі руки!

Гарно воно не було сказано.

— Я називаюся Влодко, — сказав хлопчик — то мій замок, а ти мій червовий хлопець.

— Я слуга мого короля й моєї королевої, не твій! — сказав червовий хлопець. — Я можу зійти з карти, можу вийти зі замку, а мої володарі можуть ще краще зробити це. Ми можемо піти у широкий світ, та він уже спрнкрився нам; багато краще й вигіднійше бути на карті до гри.

— Чи дійсно ви всі давнійше були людьми? — спитався хлопчик.

— Людьми! — сказав червовий хлопець — але не такими добрими, якими повинні були бути. Засвіти воскову свічечку передімною, коли можливо то червону, бо то краска моя і моїх панів, тоді я оповім мою історію панови замку — бож ти є паном замку, як кажеш. Але не перебивай мені. Коли я маю говорити, то мусить бути тихо!

І він оповідав:

— Були раз чотири королі, всі брати, але червовий король був найстарший, прийшов на світ із золотою короною і золотим яблуком. Його королева народилася з золотою рожею, й вона має ще її, як можеш бачити. Їм так добре жилося, не потребували ходити до школи, весь день могли бавитися, будувати замки й знову валити їх, ломити цинових жовнірів і ляльками бавитися. Коли зажадали, то по обох боках було масло і хліб, ще й цукром посипаний. То були добрі часи. Але й вони можуть наприкритися. І вони наприкрилися їм — потім прийшов дзвінковий король!

— А що потім? — спитав хлопчик, але червовий хлопець не сказав більше ні слова, стояв тут мов німий й глядів на горіючу червону воскову свічечку.

На цьому й остало. Тоді хлопчик моргнув на дзвінкового хлопця. А як кивнув третій раз, вискочив дзвінковий хлопець із карти, станув і сказав одно-одиноке слово: „Воскова свічка!" Хлопчик зараз засвітив червону свічечку й поставив її перед ним. Дзвінковий хлопець поздоровив списою й оповідав дальше. Точно такими словами:

— Потім прийшов дзвінковий король, — говорив він — король із скляним щитом на грудях. І в королеву можна було заглянути в середину й переконатися, що вони були цілком такісамі як инщі люде. То було таке миле, що їм поставили памятник. І той памятник простояв цілих двацять літ, а він жеж був побудований на вічні часи.

І з цими словами дзвінковий хлопець поздоровив і глянув на червону свічечку.

А тепер маленький Володко не кивнув навіть, а жолудевий (жировий) хлопець ступав поважно, так як лише бузьок уміє ступати, коли йде поперек ріль,... чорна конюшина на карті злетіла, а подобала на птаха, якого крила все більшали й більшали. Летів понад нього, а потім назад на білу карту на стіні на своє місце з правого боку. І жолудевий хлопець став оповідати так як тамті два, а передтим навіть не просив свічечки для себе.

— Не всі дістають хліб, помащений з обох боків маслом. Такого хліба не діставав ані мій король ані моя королева. Вони мусіли ходити до школи й учитися, чого не навчилися давнійші королі. Вони також ходили з скляним щитом на грудях, але ніхто не заглядав їм у середину, навіть тому, щоби побачити, чи не попсувалося щось у їх годинниковому механізмі. Я знаю це, бо я служив їм усі ці літа й ще їм служу, слухаю їх волі, й тому здається мені, поздоровляю!

І з цими словами він поздоровив.

Володко і для нього засвітив воскову свічечку, блискучо-білу.

Вмить станув тут виновий хлопець. Не поздоровив, лише так шкандибав.

— Вони всі дістали по свічці, — сказав він — то й я дістану одну, я так гадаю! Але коли ми хлопці маємо мати це все, то наші пани, кожен із них мусить мати тричі стільки. Я прийшов останній, тай ішло нам так на діл, на Різдво я навіть дістав насмішливі призвища. Залюбки прозивають мене Чорним Петром, а ніхто радо не має мене в картах. Ба, я маю ще гірше призвище, воно зовсім не гарне, а колись я був перший парень у винової дами, тепер я останній. Історії моїх панів не оповідаю. Малий власник замку може сам собі робити з цього, що хоче. Та воно йшло взад, і не пійде вперед, поки ми не поїдемо на червоному коні в гору ще висше, як хмари.

Малий Володко засвітив три свічки, для кождого короля й для кождої королевої. І в великій лицарській світлиці так заясніло наче в замку найбогатшого цісаря. Великі пани здоровили лагідно й приязно, червова дала холодила себе золотим віяльцем, винова дама хитала золотим тюльпаном сюди й туди, а він блестів наче палахкотячий огонь, наче ясна полумінь. Визначні пари скочили у велику світлицю й танцювали. Одна хвилиночка — зявилась ясність огонь. Увесь замок стояв у полуміни. Володко переляканий відскочив на бік і крикнув:

— Тату! Мамо! Замок горить!

Тріщало, палахкотіло:

— Ось ми вже їдемо на червоному коні в гору, висше як хмари, в гору до величі й ясности найвисшого. Так ялося королівським людям і жінкам! А хлопці йдуть за ними!

Так, такий кінець був Володкового замку і такий кінець фіґур із карт. Володко жиє ще й миє свої руки в невинности.

Щож він винен був тому, що замок згорів?

Переклав
Михайло Лотоцький.